

**UNIVERZITET U TRAVNIKU
PRAVNI FAKULTET**

**POSLOVNO PRAVO
- PRAVO PRIVREDNIH DRUŠTAVA -**

IV. P R E D A V A N J A

***Statusne promjene privrednog subjekta,
stečajno pravo-stečajni postupak i likvidacioni postupak i
subjekti poslovnog prava***

TEMATSKE JEDINICE

- Statusne promjene privrednog društva
- Prestanak privrednog društva
- Stečaj i stečajni postupak –stečajno pravo
- Likvidacija i likvidacioni postupak
- Subjekti poslovnog prava (privredna društva)

Statusne promjene privrednog subjekta

-Statusne promjene predstavljaju izmjene u ekonomskom i pravnom identitetu subjekata, što ima odraza u pravnom prometu. Ovim promjenama dolazi do stvaranja većih ili manjih subjekata, jer se spajaju odnosno pripajaju, ili se cijepaju imovine postojećih pravnih lica.

-Osnovne vrste statusnih promjena su:

- 1. spajanje**
- 2. pripajanje**
- 3. podjela**

Vrste statusnih promjena

- 1. Spajanjem dolazi do prestanka 2 ili više društava, od kojih nastaje jedno novo društvo. Bitno je naglasiti da se društva kapitala ne mogu spajati sa društvima lica. Osnovna pitanja koja se pri spajanju postavljaju jesu zaštita članova i zaštita povjerilaca . Na zaštitu članova primjenjiva su pravila o zaštiti manjine – član ili dioničar koji je glasao protiv odluke o spajanju imao bi pravo od društva zahtijevati da otkupi njegov udio po tržišnoj cijeni. Zaštita povjerilaca ostvaruje se tako što je propisano odvojeno upravljanje imovinom spojenih društava, sve do namirenja povjerilaca ili njihovog obezbjeđenja.**
- 2. Pripajanje je mnogo češće u praksi. Ovdje se jedno ili više društava pripaja nekom drugom društvu. Pripojena društva prestaju postojati, a njihov pravni sljednik je društvo kome su se pripojila. Društva kapitala se ne mogu pripajati društvu lica i obrnuto. Ako dolazi do pripajanja različitih oblika društva (npr.doo se pripaja dd-u), prvenstveno se moraju primijeniti pravila o transformaciji organizacijskih oblika društva. Zaštita dioničara i povjerilaca ostvaruje se na isti način kao kod spajanja.**
- 3. Podjela ili cijepanje je statusna promjena u kojoj od jednog društva nastaje više novih manjih društava. Društvo koje se dijeli prestaje postojati, a nastala društva su njegovi univerzalni sukcesori. Novonastala društva po zakonu odgovaraju neograničeno solidarno za obaveze svog pravnog prethodnika. Pravno je moguće podijeliti svaki oblik društva na 2 ili više novih društava u istom ili drugom obliku.**

Prestanak privrednih subjekata

-U ekonomskom smislu, prestanak znači da je subjekat prestao obavljati poslovnu djelatnost.

U pravnom smislu prestanak označava gubitak pravnog subjektiviteta, bez obzira na to da li je imovina tog subjekta i dalje u funkciji ili ne.

Po našem pozitivnom pravu, privredni subjekti mogu prestati:

- istekom vremena za koje je društvo osnovano;**
- statusnom promjenom (spajanje, pripajanje, podjela);**
- okončanjem stečajnog postupka i postupka redovne likvidacije;**
- prestankom na osnovu sudske odluke;**
- odlukom članova, odnosno skupštine društva**

Stečaj privrednog subjekta

Stečaj je zakonom utvrđeni postupak po kome se imovina prezaduženog poslovnog subjekta (stečajnog dužnika) povjerava posebnim organima, imenovanim od suda, koji unovčavaju imovinu (stečajna masa) radi namirenja njegovih povjerilaca.

Načela stečajnog postupka su:

- 1. Načelo ravnopravnosti (jednakosti) povjerilaca – podrazumijeva njihov ravnopravan i jednak tretman, što isključuje načelo prior tempore potior iure. Svi povjerioci se srazmjerno namiruju iz stečajne mase, po isplatnim redovima. Izuzetak od ovog načela postoji kod razlučnih i izlučnih povjerilaca.**
- 2. Načelo univerzalnosti podrazumijeva da stečajnu masu čini cjelokupna dužnikova imovina, bez obzira na to gdje se nalazi u trenutku otvaranja stečaja.**
- 3. Načelo unovčenja imovine stečajnog dužnika – sva imovina stečajnog dužnika se unovčava putem stečajnog upravnika, po pravilu putem javne prodaje.**
- 4. Načelo ograničenja stečajnog dužnika podrazumijeva nemogućnost raspolaganja imovinom stečajnog dužnika, a u cilju zaštite i održavanja postojeće imovine stečajnog dužnika. Sva dužnikova prava i ovlaštenja se ex lege prenose na organe stečajnog postupka.**
- 5. Načelo atrakcije sastoji se u tome što stečajni sud u svoju nadležnost privlači sve druge sporove koji nastanu u vezi sa stečajnim postupkom, u kojima je dužnik aktivno ili pasivno legitimisan.**
- 6. Načelo ekonomičnosti se ogleda u hitnosti postupka, kao i činjenicama da se ne može tražiti povrat u prijašnje stanje zbog propuštanja rokova ili ročišta, ne može se podnositi prijedlog za ponavljanje postupka niti izjaviti revizija.**

Stečajni postupak

Stečajni postupak se pokreće pismenim prijedlogom stečajnog dužnika ili bilo kojeg povjerioca koji ima pravni interes. U slučaju insolventnosti pravnog lica, njegov zakonski zastupnik je ex lege dužan da podnese prijedlog za pokretanje stečajnog postupka u roku od 30 dana od nastupa insolventnosti.

Subjekt i nad čijom imovinom se može pokrenuti stečajni postupak su:

- a) Svi privrednopравни subjekti sa pravnim subjektivitetom;**
- b) Dužnik pojedinac, tj. član d.n.o. ili komplementar u komanditnom društvu;**
- c) Javnopravni subjekt i (javna preduzeća)**

Razlog za pokretanje stečajnog postupka je insolventnost dužnika. Ona postoji u slijedećim slučajevima:

- 1. Ako je trajnije nesposoban za plaćanje – smatra se da nesposobnost za plaćanje postoji ako dužnik u periodu od 30 dana neprekidno ne izmiruje svoje dospjele novčane obaveze. Činjenica da dužnik izmiruje neke od obaveza ne znači da je sposoban za plaćanje;**
- 2. Zbog očekivane insolventnosti i za buduće obaveze. Iz ovog razloga prijedlog za pokretanje postupka može podnijeti samo stečajni dužnik.**

Nadležnost za stečajni postupak

- Nadležan je kantonalni sud na čijem području je sjedište stečajnog dužnika.
- Stečajni postupak vodi sudija pojedinac (stečajni sudija) , koji po službenoj dužnosti provodi sve radnje.
- Postupak je hitan i dvostepen.
- Po žalbi u drugostepenom postupku odlučuje vijeće od trojice sudija.
- Zbog kratkih rokova i ekonomičnost i postupanja, u stečajnom postupku nije dopušten:
 - a). povrat u prijašnje stanje,
 - b) obnova postupka i
 - c). izjavljivanje revizije.

Organi stečajnog postupka

Organi stečajnog postupka su:

- 1. Stečajni sudac /Sud/**
- 2. Privremeni stečajni upravnik**
- 3. Stečajni upravnik**
- 4. Skupština povjerenilaca**
- 5. Privremeni odbor povjerenilaca**
- 6. Odbor povjerenilaca- fakultativni organ**

Stečajni upravnik

Stečajni upravnik je organ stečajnog postupka kojeg imenuje stečajni sudija rješenjem o otvaranju stečajnog postupka.

Prava i obaveze stečajnog upravnika su:

- da stupi u posjed imovine koja čini stečajnu masu, upravlja imovinom i po mogućnost i nastavi poslovanje do izvještajnog ročišta ako to nema štetnih posljedica za povjerioce, te da unovči imovinu stečajnog dužnika u skladu sa odlukom skupštine stečajnih povjerilaca;**
- da na osnovu rješenja o otvaranju stečajnog postupka izuzme važne pokretne stvari i dokumentaciju stečajnog dužnika i da sve to posebno pohrani i sačuva;**
- da u roku od 45 dana od imenovanja detaljno popiše stečajnu masu i popis preda stečajnom sudiji.**
- da izvrši popis svih povjerilaca na osnovu dokumentacije stečajnog dužnika;**
- da vodi poslovne knjige, sačini početni bilans i o tome izvijesti nadležne organe**

Skupština povjericilaca

- Skupština povjericilaca se sastoji od svih povjericilaca stečajnog dužnika.**
- Prvu skupštinu saziva stečajni sudija odlukom o otvaranju stečajnog postupka.**
- Ostale se sazivaju na zahtjev stečajnog upravnika, odbora povjericilaca ili najmanje 5 povjericilaca koji zajedno predstavljaju najmanje 1/5 prijavljenih potraživanja.**
- Pravo glasa u skupštini povjericilaca imaju povjerioci koji su svoja potraživanja prijavili stečajnom sudu, a koja nije osporio stečajni upravnik ili neko od povjericilaca sa pravom glasa.**
- Povjerioci nižih isplatnih redova nemaju pravo glasa u skupštini.**
- Skupštinom rukovodi stečajni sudac**

Odbor povjerilaca

-Skupština povjerilaca bira odbor povjerilaca, u kome moraju biti zastupljene sve strukture povjerilaca – oni sa najvišim potraživanjima, oni sa malim potraživanjima, izlučni povjerioci, kao i predstavnik zaposlenika stečajnog dužnika.

- Odbor se sastoji od neparnog broja povjerilaca, najviše 7.

- Prvu sjednicu odbora saziva stečajni sudija, a na sjednici se bira predsjednik odbora.

- Odluke se donose prostom većinom, a ako su glasovi podijeljeni odlučuje stečajni sudija.

-Odbor povjerilaca ima nadležnost da:

a).vrši kontrolu rada stečajnog upravnika i ima pravo od njega tražiti podnošenje izvještaja i polaganje računa,

b). daje saglasnost za važnije pravne radnje stečajnog upravnika.

Ako odbor nije izabran, ove nadležnost i pripadaju skupštini povjerilaca ili stečajnom sucu.

Stečajna masa i raspoređivanje povjerilaca

Pojam stečajne mase

Stečajna masa obuhvata cjelokupnu imovinu stečajnog dužnika u vrijeme otvaranja stečajnog postupka , kao i imovinu koju dužnik eventualno stekne tokom postupka.

Prije stečajnih povjerilaca, iz stečajne mase se isplaćuju troškovi stečajnog postupka i dugovi stečajne mase.

U dugove stečajne mase spadaju obaveze koje nastanu radnjama stečajnog upravnika.

Isplatni redovi stečajnih povjerilaca

Stečajni povjerioci rangiraju se u isplatne redove, zavisno od vrste njihovih potraživanja (tražbina).

Povjerioci kasnijeg isplatnog reda mogu se isplatiti tek pošto se u cijelosti isplate povjerioci prethodnog isplatnog reda.

-Isplata povjerilaca iz slobodnih sredstava stečajne mase vrši se po slijedećem redosljedu:

1) Prvi isplatni red obuhvata stečajne povjerioce viših isplatnih redova u koje spadaju isplate prije ostalih potrativanja:

a) Izmirenje potraživanja koja je za vrijeme privremen uprave zasnovao privremeni stečajni upravnik ili stečajni dužnik uz njegovu saglasnost

b) Izmirenje cjelokupnih potraživanja zaposlenih radnika do visine zakonom utvrđene najniže plate, doprinosa po osnovu rada i naknada ukupne štete zbog prijevremenog prestanka radnog odnosa i šteta zbog povreda na radu. Ovo se pravo odnosi samo na radnike koji su ostali u radnom odnosu nakon otvaranja stečaja.

c) potraživanja iz trajnih obligacionih odnosa, ako je tako dogovorio privremeni stečajni upravnik. U suprotnom, ta potraživanja spadaju u drugi (opći) isplatni red.

2) Stečajni povjerioci općeg isplatnog reda – ovdje spadaju povjerioci koji imaju osnovan imovinski zahtjev prema stečajnom dužniku u vrijeme otvaranja stečajnog postupka;

• **3) Stečajni povjerioci nižih isplatnih redova.**

Ovdje spadaju:

- **a) Kamate na potraživanja stečajnih povjerilaca koje teku od otvaranja stečajnog postupka;**
- **b) Troškovi koji su pojedinim stečajnim povjeriocima nastali njihovim učešćem u stečajnom postupku;**
- **c) Novčane kazne, prekršajne novčane kazne i naknade imovinske štete;**
- **d) Potraživanja koja se odnose na neku besplatnu obavezu stečajnog dužnika;**
- **e) Potraživanja koja se odnose na vraćanje zajma.**

Izlučni i razlučni povjerioci

-Izlučni povjerioci su povjerioci koji imaju izlučno pravo nad određenim stvarima koje su se u trenutku otvaranja stečaja zatekle kod stečajnog dužnika na korištenju po nekom pravnom osnovu.

- To mogu bit i pokretne i nepokretne stvari. One su ustvar i vlasništvo izlučnih povjerilaca. Novac ne može biti predmet izlučnog zahtjeva.

- Izlučno pravo se može ostvariti najranije nakon održanog izvještajnog ročišta. Ako je stvar čije se izlučenje traži neophodna za nastavak poslovanja stečajnog dužnika, stečajni upravnik može zahtijevati da se izlučenje odgodi za 90 dana od izvještajnog ročišta, a uz saglasnost stečajnog sudije za još 90 dana.

-Razlučni povjerioci. Razlučno pravo je pravo povjerioca čije je obezbijeđeno potraživanje postojalo najkasnije 60 dana prije otvaranja stečajnog postupka.

Obezbjeđenje se može sastojati u:

- hipoteci,

-zalogu na pokretnim stvarima ili potraživanjima,

- te pravu retencije.

Iz imovine stečajnog dužnika se formira posebna stečajna masa za namirenje ovih povjerilaca.

Faze stečajnog postupka

- 1. Prethodni postupak**
- 2. Otvaranje stečajnog postupka**
- 3. Prijavljivanje i ispitivanje tražbina**
- 4. Unovčavanje imovine stečajnog dužnika**
- 5. Namirenje stečajnih povjerilaca diobom stečajne mase**
- 6. Zaključivanje stečajnog postupka**
- 7. Reorganizacija stečajnog dužnika**

Prethodni postupak

- Prethodni postupak je prva faza koja počinje podnošenjem prijedloga za pokretanje stečajnog postupka.**
- Cilj prethodnog postupka, koji se pokreće na osnovu valjanog prijedloga, jeste utvrđivanje ekonomsko-finansijskog stanja dužnika, odnosno da li postoje uslovi za otvaranje stečaja, kao i očuvanje buduće stečajne mase.**
- Primarni zadaci privremenog stečajnog upravnika su da preduzme mjere osiguranja imovine kod osiguravajućeg društva, da ispita da li postoje razlozi za otvaranje stečaja, da li će imovina stečajnog dužnika moći pokriti troškove postupka i da li se poslovanje stečajnog dužnika može nastaviti i bez štetnih posljedica za buduću stečajnu masu.**
- Na osnovu izvještaja privremenog stečajnog upravnika, stečajni sudija zakazuje ročište radi utvrđivanja da li postoje uslovi za otvaranje stečajnog postupka. Na ročište se pozivaju predlagač, stečajni dužnik, privremeni stečajni upravnik i ako je to potrebno, vještak.**
- Na osnovu utvrđenih činjenica donosi se rješenje kojim se otvara stečaj ili postupak obustavlja.**

Otvaranje stečajnog postupka

– Stečajni sud donosi odluku o otvaranju stečaja u formi rješenja koje sadrži:

1. firmu i sjedište stečajnog dužnika,
2. ime stečajnog upravnika i
3. datum i sat otvaranja stečajnog postupka.

- Rješenjem se povjerioci pozivaju da u roku od 30 dana prijave svoja potraživanja stečajnom sudu i da stečajnog upravnika obavijeste o postojećem ili traženom obezbjeđenju svojih potraživanja.

Istovremeno se dužnici stečajnog dužnika pozivaju da izvrše svoje obaveze prema stečajnom dužniku.

Rješenje se objavljuje u službenom glasilu entiteta, a dostavlja se predlagачu, stečajnom dužniku i javnom tužiocu.

Činjenica otvaranja stečaja se upisuje u javne knjige (sudski registar, zemljišne knjige i registar prava industrijske svojine).

Pravne posljedice stečajnog postupka

- 1. Prenošnje prava upravljanja i raspolganja na stečajnog upravnika**
- 2. Pravne posljedice na potraživanja stečajnih povjerilaca**
- 3. Razvrgnuće imovinske zajednice i preuzimanje sudskih i arbitražnih sporova**
- 4. Pravne posljedice zabrane prinudnog izvršenja i obezbjeđenja**
- 5. Pravne posljedice na ispunjenje pravnih poslova**
- 6. Pravne posljedice na teretne ugovore zaključene prije otvaranja stečaja**
- 7. Pravne posljedice na mogućnost zaključivanja novih ugovora i jednostrane pravne poslove**
- 8. Pravne posljedice na ugovore o zakupu na nekretninama**
- 9. Pravne posljedice stečaja na ugovore o radu**
- 10. Pravne posljedice na račune i firmu stečajnog dužnika**
- 11. Kompenzacija u stečajnom postupku**

Pobijanje pravnih radnji stečajnog dužnika

-Predmet pobijanja su pravne radnje stečajnog dužnika učinjene prije otvaranja stečajnog postupka, a koje su imale uticaja na smanjenje imovine stečajnog dužnika i povredu načela ravnopravnog namirenja povjerilaca (npr.isplata zastarjelog duga, kompenzacija potraživanja koja se ne mogu prebiti i sl).

-Da bi bile predmetom pobijanja, radnje moraju bit i učinjene nakon podnošenja prijedloga za otvaranje stečajnog postupka ili u posljednjih 6 mjeseci prije podnošenja tog prijedloga, a pod uslovom da je povjerilac znao ili morao znati za insolventnost dužnika.

-Paulijanska tužba može se podnijeti u prekluzivnom roku od 2 godine od dana otvaranja stečajnog postupka.

-

Pravno dejstvo pobijanja:

- Usvajanjem tužbenog zahtjeva, sud ne poništava pravni posao već oglašava da je on bez dejstva prema stečajnoj masi.
- Posljedica je da je protivnik pobijanja dužan u stečajnu masu vratiti sve imovinske koristi koje je stekao na osnovu pobojne radnje.
- On će za propast ili oštećenje stvari odgovarati kao nesavjestan posjednik.
- Pravni sukcesor saugovarača u pobojnoj radnji odgovarao bi kao savjesni posjednik, pod uslovom da je bio savjestan.
- Ako protivnik pobijanja vrati ono što je stekao pobojnom radnjom, svoje potraživanje na protiv činiidbu može ostvariti kao stečajni povjerilac.

Prijavljivanje i ispitivanje potraživanja povjerilaca

-Povjerioci svoja potraživanja prijavljuju pismeno, navodeći iznos i pravni osnov potraživanja, svoj naziv i sjedište, te broj žiro računa.

Prijavljena potraživanja ispituje stečajni sudija na posebnom ročištu zakazanom u roku od 30 dana od dana otvaranja stečajnog postupka.

Povjerioci koji nisu blagovremeno prijavili potraživanja, mogu to učiniti naknadno, najkasnije 3 mjeseca od prvog ispitnog ročišta, i predložiti zakazivanje posebnog ispitnog ročišta pod uslovom da uplate predujam za pokriće troškova tog ročišta.

-Ako je na ročištu za utvrđivanje potraživanja stečajni upravnik osporio neka potraživanja, povjerilac se upućuje na parnicu.

Rok za pokretanje parnice je 30 dana od dana održavanja ispitnog ročišta. Radi se o prekluzivnom roku.

Unovčavanje imovine stečajnog dužnika

Stečajni upravnik na ispitnom ročištu obavlja sljedeće radnje:

- 1- podnosi izvještaj o ekonomskom stanju stečajnog dužnika i uzrocima takvog stanja,**
- 2. da je mišljenje da li postoji mogućnost da se poslovanje stečajnog dužnika nastavi djelimično ili u potpunost i,**
- 3. predlaže reorganizaciju st.dužnika tj.da li postoje mogućnost oporavka i sanacije i podnosi prijedlog za reorganizaciju stečajnog dužnika.**

-Nakon ovog izvještaja, skupština povjerilaca na izvještajnom ročištu donosi odluku da li će stečajni dužnik :

- obustaviti ili privremeno nastaviti poslovanje,**
- te odlučiti o načinu i uvjetima unovčavanja imovine dužnika.**

-Stvari se prvenstveno unovčavaju javnom prodajom, a u slučaju neuspjeha moguća je i neposredna pogodba.

Namirenje stečajnih povjerilaca i dioba stečajne mase

- Prije diobe stečajni upravnik sačinjava diobeni popis potraživanja povjerilaca koja se uzimaju u obzir prilikom diobe stečajne mase.**
- Diobeni popis sa unovčenim iznosom diobene mase stavlja se na uvid učesnicima u stečajnom postupku u stečajnom sudu, a objavljuje se i u sredstvima informisanja.**
- Učesnici u stečajnom postupku imaju pravo prigovora na popis u roku od 8 dana.**
- Za glavnu diobu održava se posebno ročište.**
- Na ročište se pozivaju stečajni upravnik i povjerioci sa kojima stečajni sudija raspravlja o pr ijedlogu diobe stečajne mase.**
- Na ročištu se prijedlog diobe može mijenjati ili dopunjavati, a nakon toga sudija daje saglasnost na prijedlog diobe i stečajni upravnik izvršava diobu isplatom povjerilaca.**

Zaključivanje stečajnog postupka

-Nakon glavne diobe stečajni sudija donos i rješenje o zaključivanju stečajnog postupka koje se objavljuje u službenom glasilu entiteta.

Po pravosnažnost i rješenja po službenoj dužnosti se vrši brisanje stečajnog dužnika iz registra.

-U slučaju obustave postupka iz registra se briše zabilježba “firma u stečaju”.

Reorganizacija stečajnog dužnika

-Reorganizacija stečajnog dužnika je institut koji je uveden umjesto prinudnog poravnjanja u stečajnom postupku.

Reorganizacijom se stečajni dužnik sanira i nastavlja poslovanje pod posebnim nadzorom.

Reorganizacija je moguća nakon otvaranja stečajnog postupka, pa do završnog ročišta za diobu stečajne mase i u takvom slučaju se ne vrši unovčavanje imovine niti raspodjela stečajne mase.

Reorganizacije st.dužnika se provodi institutom stečajnog plana – plana reorganizacije.

Stečajni plan se sastoji od dva djela :

- 1.Pripremne osnove- ovaj dio sadrži mjere koje su poduzete prije otvaranja stečaja i koje će se poduzeti nakon otvaranja stečaja u cilju zaštite i ostvarenja prava svih učesnika u postupkustečaja.**
- 2. Osnove za sprovođenje plana. Sadri mjere i uvjete za promjenu položaja stečajnog dužnika o drugih učesnika u postupku.**

Stečajni plan -plan reorganizacije

- Stečajni plan za reorganizaciju dužnika sudu može podnijeti :
 - stečajni dužnik, istovremeno sa prijedlogom za otvaranje stečajnog postupka, i
 - stečajni upravnik a nakon otvaranja stečajnog postupka
- Planom se može predložiti :
 - da se stečajnom dužniku ostavi sva ili dio njegove imovine,
 - da se sva ili dio imovine proda,
 - da se izvrši konverzija potraživanja u uloge ili u kredit,
 - da se smanje ili odgode isplate obaveza,
 - da će neko preuzeti jemstvo ili dat i drugo obezbjeđenje za ispunjenje obaveza stečajnog dužnika
 - emitovati nove dionice itd.

Zakon o stečajnom postupku F BiH propisuje 13 mjera koje se mogu predložiti u stečajnom planu.

Nakon pravomoćnosti rješenja o prihvatanju(potvrđivanju stečajnog plana ,stečajni sud donosu rješenje o zaključivanju stečajnog postupka.

U slučaju usvajanja stečajnog plana za reorganizaciju stečajnog dužnika ne provodi se unovčenje (prodaje) imovine niti raspodjela imovine stečajnog dužnika.

Sekundarni i međunarodni stečaj

-Sekundarni stečaj.

Da bi se riješio problem imovine stečajnog dužnika koja se nalazi u inostranstvu i nije obuhvaćena provedenim stečajnim postupkom, donesena je Evropska konvencija o nekim međunarodnim aspektima bankrotstva (stečaja) privrednih subjekata.

Prema ovoj konvenciji, činjenica otvaranja primarnog stečaja u jednoj zemlji članici, daje mogućnost da se isti subjekt proglasi insolventnim u svakoj drugoj državi članici. Dakle, pokreće se sekundarni stečaj u inostranstvu, i to bez obzira da li je dužnik solventan u drugoj državi.

Međunarodni stečaj.

Međunarodni stečajni postupak se provodi po pravu države u kojoj je stečajni postupak pokrenut.

Kolizionim normama regulisana je isključiva međunarodna nadžetnost sudova u entitetima BiH za provođenje stečajnog postupka u slijedećim slučajevima:

- a) Ako je sjedište dužnika u BiH;
- b) Ako je središte poslovanja subjekta u inostranstvu, a sjedište registrovano u BiH, pod uslovom da se prema pravu države kojoj je središte poslovanja ne može otvoriti stečajni postupak;
- c) Ako je sjedište u inostranstvu, a središte poslovanja u BiH.

Likvidacija privrednih subjekata

-Likvidacija je način prestanka solventnog poslovnog subjekta po zakonom utvrđenom postupku i usljed postojanja zakonom utvrđenih razloga.

Ti razlozi su slijedeći:

- 1. ako je rješenjem nadležnog organa poslovnom subjektu izrečena trajna mjera zabrane rada ili obavljanja djelatnosti**
- 2. ako je pravosnažnom sudskom odlukom utvrđena ništavost upisa u sudski registar;**
- 3. ako je protekao rok na koji je osnovano privredno društvo;**
- 4. zbog provedenih statusnih promjena;**
- 5. kad ne postoje zakonski uslovi za dalje postojanje društva u obliku u kome je registrovano.**

-Organi likvidacionog postupka su likvidacioni sudija i likvidator. Pravni položaj i ovlaštenja likvidatora su jednaki pravnom položaju stečajnog upravnika.

-Dioba likvidacione mase. Iz likvidacione mase prvenstveno se isplaćuju troškovi postupka, a zatim srazmjerno potraživanja povjerilaca.

Subjekti poslovnog prava

Sistematizacija subjekata poslovnog prava:

- 1. Samostalni obrtnik (preduzetnik)**
- 2. Privredna (trgovačka) društva – društva lica, društva lica i kapitala , te društva kapitala;**
- 3. Povezana društva – zavisna i supsidijarna;**
- 4. Finansijske institucije i tržišta kapitala – banke i druge finansijske organizacije, osiguravajuća i reosiguravajuća društva, društva za upravljanje fondovima , berze , te fondovi kao institucionalizovani oblici kapitala;**
- 5. Mikrokreditne organizacije i agencije za osiguranje depozita;**
- 6. Javna preduzeća (kompanije);**
- 7. Zadruga, zadružne organizacije i savezi;**
- 8. Privredne komore i poslovna udruženja**
- 9. Ostala pravna lica (neprofitne organizacije) – udruženja građana, fondacije i zadužbine i sl.**

Samostalni poduzetnik - obrtnik

-Samostalni poduzetnik (obrnik) je fizičko lice koje samostalno i trajno, pod svojim imenom obavlja dopuštene registrovane djelatnost i u osnovnom i dopunskom zanimanju u cilju postizanja dobiti.

-Pravni položaj obrtnika u našem sistemu je regulisan posebnim Zakonom o obrtu, tako da on ima status posebnog poslovnog subjekta. Individualni poduzetnik može biti domaće fizičko lice koje ispunjava predviđene uslove. U ovoj ulozi se može javiti i stranac koji ima dozvolu federalnog organa, uz primjenu načela uzajamnosti.

Da bi mogao dobiti status obrtnika i obavljati registrovanu djelatnost, individualni poduzetnik mora imati i tzv.obrtnicu, tj. dozvolu za rad koju izdaje nadležni kantonalni odnosno općinski organ.

Uz registrovanu djelatnost, samostalni poduzetnik može obavljati i druge djelatnosti i, pod uslovom da

sporedna djelatnost s luti obavljanju registrovane, da njome obrtnik ne ostvaruje više od 25% ukupnog

godišnjeg prihoda i da je to prijavio organu koji je izdao obrtnicu.

Za obaveze nastale u pravnom prometu samostalni poduzetnik odgovara cjelokupnom svojom

imovinom. Uz njega solidarno odgovaraju i poslovodci za štetu koja je trećim licima nastala njihovim

nezakonitim i protivpravnim poslovanjem.

Uslovi za obavljanje samostalnog poduzetništva

Uslovi za obavljanje samostalnog poduzetništva se mogu podijeliti na formalne i materijalne.

Formalni uslovi su postojanje pismenog zahtjeva i dokaza o postojanju materijalnih uslova.

Materijalni uslovi se mogu podijeliti na opće, dopunske i posebne. U opće spadaju:

- državljanstvo BiH,**
- poslovna sposobnost**
- nepostojanje zabrane za obavljanje obrtničke djelatnosti**
- nepostojanje neizmirenih obaveza prema državi**

Dopunski materijalni uslovi određuju se posebnim propisima za pojedine vrste djelatnosti, a sastoje se od: posjedovanja poslovnog prostora i opreme, te stručne spreme i osposobljenosti obrtnika ili zaposlenog lica.

Prestanak rada individualnog poduzetnika

-Prestanak rada individualnog poduzetnika utvrđuje se rješenjem, a može nastupiti: odjavom, po sili zakona i u drugim zakonom određenim slučajevima.

-Po sili zakona do prestanka može doći u slijedećim slučajevima:

- 1. smrću ili trajnim gubitkom poslovne sposobnosti i poduzetnika, ako nasljednici ne nastave rad;**
- 2. kad prestanu prirodni i drugi uslovi za obavljanje djelatnosti (npr. iscrpljena ruda);**
- 3. ako je izrečena mjera zabrane obavljanja djelatnosti;**
- 4. danom stupanja individualnog poduzetnika na izdržavanje zatvorske kazne duže od 6 mjeseci;**
- 5. ako je utvrđena ništavost upisa u registar.**

TEMATSKJE JEDINICE –GLAVA V

Glava V DRUŠTVA OSOBA (LICA) -Društva personalnog tipa-

- **Društvo sa neograničenom solidarnom odgovorišću - d.n.o (Javno trgovačko društvo)**
 - pravni odnos između članova društva
 - Imovina, osnivački kapital i ulozi osnivača.
 - Prestanak d.n.o

- **Komanditno društvo – k.d**
 - Pravni odnos između članova društva
 - Imovina, osnivački kapital i ulozi osnivača
 - Prestanak k.d.

Društvo sa neograničenom solidarnom odgovornošću (Javno trgovačko društvo)

-Javno trgovačko društvo je poslovni subjekt čiji osnivači za obaveze društva odgovaraju neograničeno solidarno cjelokupnom svojom imovinom. Nastaje ugovorom između najmanje 2 osnivača (fizička ili pravna lica). svi članovi društva imaju jednake uloge i ravnopravno upravljaju društvom s tim što neki član svoje upravljačko pravo može ugovorom u cjelini ili djelimično prenijeti na jednog ili više drugih članova.

-Osnivanje društva. Kao osnivači se mogu pojaviti i svi pravni subjekti – domaća i strana lica, fizička ili pravna. Osnivački akt, a istovremeno i najviši opći akt društva je osnivački ugovor. Zaključuju ga osnivači u pismenoj formi.

Obavezni element i osnivačkog akta su:

- podaci o osnivačima – imena i adrese, odnosno nazivi i sjedišta;**
- odredbe o firmi pod kojima posluje društvo (mora sadržavati ime najmanje jednog člana);**
- sjedište društva;**
- djelatnost u skladu sa standardnom klasifikacijom djelatnosti (u nekim djelatnostima se ovaj tip društva ne može osnovati i, npr. u bankarskim i poslovima osiguranja).**

Pravni odnos između članova društva

1. Osnivački kapital i imovina društva

Minimum osnivačkog kapitala nije propisan. Određuje se osnivačkim ugovorom, a on po pravilu predstavlja zbir jednakih uloga osnivača odnosno članova.

Društvo ima svoju imovinu koja je različita od imovine njegovih članova, a sastoji se od osnivačkih uloga članova i ekonomskih vrijednosti koje društvo stekne svojim poslovanjem.

2. Ulozi članova javnog trgovačkog društva

-Ulozi članova javnog trgovačkog društva mogu biti u novcu, stvarima i pravima, te radu i uslugama.

-Ulozi su po pravilu jednake vrijednost i, ali se ugovorom može utvrdit i i drugačije.

Javno trgovačko društvo se po pravilu osniva simultano, što znači da su osnivači obavezni odjednom unijeti svoje uloge i to prije upisa društva u javni registar. Međutim, federalni zakon omogućava da ulozi ne budu uneseni prije registracije društva, već u roku koji je određen osnivačkim ugovorom. Ako rok nije utvrđen ugovorom, zakonom je propisano da je krajnji rok za uplatu odnosno unošenje uloga 2 mjeseca od dana upisa društva u registar. Osnivačkim ugovorom se mora riješiti i pitanje pravnih posljedica u slučaju da neki od osnivača ne unese ugovoreni ulog u roku.

-Ulozi osnivača po pravilu ulaze u imovinu društva, tj. nad njima prestaje vlasništvo ulagača. Član društva ne može jednostrano smanjiti, povećati nit i povući svoj ulog.

-Raspolaganje udjelima je pravno moguće, ali je različit režim predviđen za interni i eksterni promet udjela.

-Interni prenos udjela na članove društva je slobodan i može bit i na jednog ili više članova u zavisnosti od toga da li je ugovorom omogućeno da udjeli budu različite vrijednosti.

-Eksterni promet , tj. prenos trećim licima, je ograničen jer članovi društva imaju pravo preče kupovine.

3. Upravljanje javnim trgovačkim društvom

-Svaki član ima pravo i obavezu da upravlja društvom u skladu sa ugovorom. Sadržaj, obim i način upravljanja se po pravilu određuje osnivačkim ugovorom.

Može se regulisati da društvom upravlja samo jedan član ili nekoliko članova, a mogu upravljati i svi članovi društva.

-Termin upravljanja društvom odgovara i terminu vođenja poslova društva. Način vođenja poslovanja može bit i organizovan kao pojedinačno (individualno) i skupno (kolektivno) poslovodstvo.

-Individualno poslovodstvo podrazumijeva da je svaki od ovlaštenih članova u mogućnost i sam voditi cjelokupno poslovanje društva.

-Skupno (kolektivno) poslovodstvo podrazumijeva upravljanje i vođenje poslova od strane svih ovlaštenih članova za jedno, tj. za preduzimanje svakog posla potrebna je jednoglasnost tih članova.

-Obzirom da su odredbe o načinu organizovanja poslovnog organa i izvršenju poslovodne funkcije dispozitivne prirode, mogu se ugovoriti i drugi načini vođenja poslova.

-Po obimu ovlaštenja u vođenju poslovodne funkcije, razlikuju se redovno i vanredno poslovodstvo.

-Redovno se odnosi na uobičajeno poslovanje društva u okviru u registrovane djelatnosti, a vanredno je ono koje prelazi okvire redovnog poslovanja.

Pravo na dobit i pokrivanje gubitaka

-Članovi javnog trgovačkog društva imaju pravo na dobit i obavezu pokrivanja gubitaka u jednakim iznosima, ako ugovorom nije predviđeno drugačije.

Dobiti gubitak se mogu dijeliti po 2 principa: kapitalnom i personalnom ili kombinacijom jednog i drugog.

-Kapitalni način podrazumijeva da se jedan dio (obično 1/3) ukupne dobiti društva za tekuću poslovnu godinu dijeli na članove društva srazmjerno njihovim udjelima u kapitalu. Po ovom načelu, oni čiji je ulog u radu i uslugama su bez učešća u dobiti.

-Personalni princip se primjenjuje na preostali dio godišnje dobiti, tako što se prvo pokrije eventualni poslovni gubitak društva, pa se ostatak dijeli na sve članove društva u jednakim iznosima "po glavama". Bitno je naglasiti da je jednom utvrđeni omjer u raspodjeli dobiti i pokrivanju gubitaka stalan i može se promijeniti samo izmjenom osnivačkog ugovora.

Zabrana konkurencije

Zabrana konkurencije ispoljava se u 2 pravca:

- 1. zabrana djelatnosti – član javnog trgovačkog društva ne može bez izričite saglasnosti ostalih članova voditi izvan društva poslove iz registrovane djelatnosti društva;**
- 2. zabrana članstva – član javnog trgovačkog društva ne može biti član drugog trgovačkog društva u kome je lično odgovoran, tj. ne može bez saglasnosti ostalih članova postati član nekog drugog javnog trgovačkog društva, komplementar u komanditnom društvu, niti samostalni obrtnik.**

Institut zabrane konkurencije traje dok postoji društvo, a ugovorom se može i produžiti, ali najduže 2 godine od dana gubitka članstva ili svojstva na koje se zabrana odnosi.

U slučaju povrede odredaba o zabrani konkurencije, društvo ima osnov da traži:

- (1) naknadu štete,**
- (2) ustupanje poslova kao da su zaključeni za društvo**
- (3) prenos ostvarene koristi ili prava iz zaključenih poslova od lica koje je prekršilo zabranu.**

Istupanje iz društva i pristupanje društvu

Postoje 3 osnovna načina prestanka članstva u društvu:

a) dobrovoljno – istupanjem ili otkazom člana ako je društvo osnovano na neodređeno vrijeme.

Otkazni rok traje najmanje 6 mjeseci i mora isticati posljednjeg dana poslovne godine. Otkaz mora biti pismen, jasan i bezuslovan. Može se opozvati, ali opoziv mora stići prije samog otkaza ili istovremeno sa njim;

b) isključenjem člana iz društva – ovo pitanje u većini prava nije detaljno regulisano, pa se mora uredit i osnivačkim ugovorom;

c) neovisno od volje članova društva – usljed smrti ili gubitka poslovne sposobnosti fizičkog lica, ili stečaja pravnog lica.

4. Pravni odnosi društva i članova prema trećim licima

Zastupanje i predstavljanje javnog trgovačkog društva

-Svaki član je ex lege ovlašten za zastupanje društva , ali se osnivačkim ugovorom može regulisati drugačije. Zastupanje javnog trgovačkog društva može biti pojedinačno i skupno. Prezumira se pojedinačno.

-Skupno zastupništvo se ugovorom može regulisati u 2 varijante : kao skupno zastupništvo svih članova društva i kao skupno zastupništvo samo nekih članova, ali najmanje 2.

-Član društva kao ovlaštenu zastupnik može preduzimati sve pravne radnje , uključujući i raspolaganje nekretninama. Njegova ovlaštenja se mogu ograničiti ugovorom, s tim što ta ograničenja nemaju dejstvo prema savjesnim trećim licima , već djeluju samo unutar društva.

-Bitno je naglasiti da članovi društva koji su ovlaštenu za zastupanje ne mogu preduzimati i pravne radnje kojima bi se mijenjao pravni status d.n.o.

Odgovornost za obaveze društva

Javno trgovačko društvo, kao poslovnopravni subjekt odgovara neograničeno za svoje obaveze. Osim toga, za obaveze društva njegovi članovi odgovaraju neograničeno solidarno cjelokupnom svojom imovinom (svojom ali ne i imovinom drugih lica sa kojima živi). Ova odgovornost je zakonska i ne može se isključiti niti ograničiti voljom članova.

Odgovornost člana društva po svojoj pravnoj prirodi je solidarno jemstvo. Povjerilac može zatražiti ispunjenje obaveze od društva kao glavnog dužnika, od člana kao jemca, ili od oba subjekta istovremeno, s tim što povjerilac mora protiv svakog od njih izdejtstvovati izvršni naslov.

Član društva koji je istupio iz društva je odgovoran za obaveze društva koje su nastale za vrijeme njegovog članstva. S druge strane, novi član društva će odgovarati i za obaveze društva koje su nastale prije njegovog pristupanja.

Prestanak javnog trgovačkog društva

Opći osnovi za prestanak društva su:

- 1. Istek vremena na koje je društvo osnovano;**
- 2. Statusne promjene – spajanje, pripajanje, podjela;**
- 3. Stečaj i likvidacija;**
- 4. Odluka suda, na osnovu zahtjeva nadležnog organa ili zainteresiranog lica (ako ne posluje duže od 2 godine ili ako ne postoje zakonski uslovi za njegovo dalje postojanje u obliku u kome je osnovano);**
- 5. Odluka članova društva.**

Mogući posebni osnovi za prestanak javnog trgovačkog društva su:

- 6. Pismeni zahtjev jednog člana društva za istupanje iz društva ili raskid ugovora zaključenog na neodređeno vrijeme, ako ugovorom nije regulisano drugačije;**
- 7. Smrt člana društva, osim ako ugovor omogućava da nasljednik postane član;**
- 8. Prestanak pravnog lica kao člana društva;**
- 9. Gubitak ili prestanak pravne sposobnosti jednog od članova društva ;**
- 10. Odluka suda o prestanku društva.**

Karakteristike komanditnog društva

- Komanditno društvo je tip trgovačkog društva u kome postoje 2 kategorije članova :komplementari (javni članovi) i komanditori (tajni članovi). Društvo mora imati najmanje 2 člana – jednog komplementara i jednog komanditora, a maksimalan broj članova nije ograničen.**
- Članovi društva mogu biti domaća i strana, fizička i pravna lica. Zakon ne propisuje minimalni osnivački kapital.**
- Ulozi članova mogu biti u novcu, stvarima i pravima. Ulozi komplementara mogu biti u radu i uslugama, a ulozi komanditora ne.**
- Komplementari učestvuju u upravljanju, zastupanju i predstavljanju društva u skladu sa osnivačkim ugovorom. Istovremeno, oni za obaveze društva odgovaraju neograničeno solidarno cjelokupnom svojom imovinom.**
- Komanditori ne učestvuju u upravljanju, zastupanju i predstavljanju društva, niti odgovaraju za obaveze društva.**

Osnivanje komanditnog društva

Društvo se osniva pismenim ugovorom koji zaključuju osnivači.

Ugovor je formalan, a zakonom je određen njegov minimalni sadržaj:

- firma i sjedište;**
- imena i adrese odnosno nazivi i sjedišta osnivača;**
- određenje koji članovi su komplementari, a koji komanditori;**
- vrsta i vrijednost uloga svakog člana;**
- djelatnost društva.**

Uz navedene elemente, ugovor treba sadržavati i odredbe o načinu podjele dobiti i pokrivanja gubitaka, načinu upravljanja društvom, prestanku članstva, prometu udjelima i prestanku društva.

Pravni odnosi između članova društva

Osnivački kapital se utvrđuje ugovorom, jer zakon nije propisao minimum osnivačkog kapitala. Svoje uloge osnivači moraju unijeti u ugovorenom roku. Uneseni ulozi postaju imovina društva.

Raspolaganje udjelima komanditnog društva:

Interni prenos udjela među članovima iste kategorije je u principu slobodan. Prenosom između različitih kategorija mijenja se broj komplementara odnosno komanditora.

Eksterni prenos udjela je ograničen kogentnim normama. Za prenos udjela od strane komplementara potrebna je saglasnost svih članova društva – i komplementara i komanditora. Isto važi i za prenos udjela komanditora na treća lica, ali se za komanditore ugovorom može predvidjeti i drugačije. Pravilo je da kod eksternog prometa udjelima, ostali članovi društva imaju pravo preče kupovine.

Upravljanje komanditnim društvom

-Komanditnim društvom upravljaju komplementari – svi, nekoličina ili jedan od njih, što se reguliše ugovorom. Upravljanje se uz saglasnost svih komplementara može povjeriti i trećem licu. Ako društvom upravlja samo jedan ili nekoličina komplementara, za vanredne poslove mora tražiti saglasnost svih ostalih komplementara.

Komanditori ne mogu učestvovati u upravljanju društvom, niti se mogu protiviti odlukama

komplementara u okviru redovnog poslovanja društva. Protivljenje komanditora dopušteno je samo kod odluka u vanrednom poslovanju. Pored ovoga, komanditori imaju pravo uvida u poslovne knjige i isprave društva, te godišnji finansijski izvještaj.

-Učešće u dobiti i snošenju poslovnog rizika komanditnog društva. Ako ugovorom nije drugačije regulisano, dobit među komplementarima se dijeli na jednake dijelove, a dio dobiti namijenjen komanditorima se među njima dijeli srazmjerno njihovim ulozima. Ista pravila primjenjiva su i na pokriće gubitaka.

-Zabrana konkurencije odnosi se na komplementare, a ne i na komanditore. Članovi društva mogu osnivačkim ugovorom regulisati i drugačije.

Pravni odnosi prema trećim licima

-Komanditno društvo ex lege zastupa svaki komplementar, ako ugovorom nije predviđeno drugačije. Neki komplementari se mogu isključiti iz zastupanja, što se obavezno upisuje u sudski registar. Komanditori ne mogu zastupati društvo, jer bi to bilo suprotno kogentnim normama. Međutim, nema pravnih prepreka da se komanditorima da posebna punomoć ili trgovačka prokura. Inače, komanditor koji bez ovlaštenja zaključi ugovor u ime društva, odgovara za obaveze iz tako zaključenog ugovora kao komplementar, tj. neograničeno solidarno.

-Za obaveze društva primarno odgovara društvo, a supsidijarno, solidarno i neograničeno komplementari. Komanditori snose rizik samo do visine svog uloga. Izuzetno, postoje slučajevi i kad komanditor može odgovarati za obaveze komanditnog društva i to:

- ako je u firmu upisano ime komanditora;**
- ako je komanditor preduzeo akt zastupanja;**
- za obaveze koje su za društvo nastale prije upisa u sudski registar, a komanditor je pristao na njih;**

Prestanak komanditnog društva

-Prestanak komanditnog društva može nastupiti iz istih razloga kao i prestanak javnog trgovačkog društva, kad je u pitanju promjena statusa komplementara. Što se tiče komanditora, komanditno društvo neće prestati u slučaju prestanka članstva komanditora. Međutim, komanditno društvo može promijeniti oblik prestankom članstva svih komanditora (nastaje d.n.o).

-Komanditno društvo se može transformirati i u komanditno društvo na dionice (akcije).

Komanditno društvo na dionice

- Komanditno društvo na dionice se može definisati kao poseban oblik društva u kome postoje 2 kategorije članova : komplementari i komanditori-dioničari. Na komplementare se primjenjuju pravila koja važe i u prostom komanditnom društvu, a na komanditore-dioničare pravila koja važe za dioničko društvo.

-Osnivanje i upravljanje:

Društvo može nastati na 2 načina : osnivanjem, ili promjenom oblika prostog komanditnog društva. Pravilo je da osnivači mogu biti domaća pravna i fizička lica, najmanje 2 – 1 komplementar i 1 komanditor-dionicar.

Ugovor o osnivanju komanditnog društva na dionice obavezno se sastavlja u pisanoj formi i sadrži elemente koji su određeni za obično komanditno društvo, kao i odredbe o dionicama (vrsta, serija, prava komanditora-dioničara, raspodjela, prenos dionica itd).

Organi upravljanja

Zbog mješovite pravne prirode kdd, moraju se uskladiti i zakonska i ugovorna rješenja kad je u pitanju upravljanje. Po pravilu se u uporednim pravima predviđa donošenje statuta i

skupštine odnosno nadzornog odbora kao organa dioničara (kako dioničara komanditora, tako i dioničara komplementara). Osim toga, komplementar i u kdd ustvari su uprava (menadžment) društva, koja vodi poslovanje i zastupanje društva.

Raspolaganje udjelima i dionicama kdd. Komplementari svoje udjele mogu prenositi i po istom režimu koji važi u prostom komanditnom društvu. Prenos udjela (dionica) od strane komanditora –dioničara načelno je slobodan.

Učešće u dobiti i snošenju rizika. Komanditori-akcionari po pravilu učestvuju u dobiti po kapitalnom načelu. Komplementari pored kapitalnog načela mogu u dobiti učestvovati i po drugim kriterijima, ako je to predviđeno ugovorom ili statutom. Snošenje rizika je kao i u prostom komanditnom društvu.

Prestanak komanditnog društva na dionice može nastupiti kao i kod drugih privrednih subjekata: stečajem, odlukom organa upravljanja, statusnim promjenama, protekom vremena, zabranom rada, odlukom suda i sl. Ako u društvu ostane samo jedna kategorija članova, ono bi moralo promijeniti oblik.

Glava VII DRUŠTVA KAPITALA

-Društva realnog tipa-

- **Dioničko društvo - d.d**
- **Društvo sa ograničenom odgovornošću-d.o.o**

Društva kapitala

Dioničko društvo

-Dioničko društvo je poseban oblik privrednog društva čiji osnovni kapital je unaprijed određeni podijeljen na dionice i koje za obaveze u prometu odgovara cjelokupnom svojom imovinom. Dioničari ne odgovaraju za obaveze društva.

-Dioničko društvo je društvo kapitala. Može ga osnovati jedno ili više domaćih ili stranih, fizičkih ili pravnih lica. Ulozi dioničara ne moraju biti jednaki, izražavaju se u dionicama koje su sastavni dio osnovnog kapitala. Minimalni osnovni kapital je 50.000KM. To je opći minimum, a posebnim zakonima se može propisati drugačije. Za banke npr. taj osnovni kapital je 15 miliona, a za osiguravajuća društva 1 ili 2 miliona, u zavisnosti od toga da li se društvo bavi samo poslovima osiguranja života, ili i drugim poslovima osiguranja odnosno reosiguranjem.

-Osnovni kapital je podijeljen na dionice, čiji nominalni zbir čini osnovnu glavnicu društva.

-Dioničko društvo ima posebne organe upravljanja – skupštinu i nadzorni odbor. Osniva se ugovorom ili odlukom, a pored osnivačkog akta mora imati i statut kao najviši akt.

Osnivanje dioničkog društva

- Osnivački akt društva je ugovor ili odluka o osnivanju, što zavisi od broja osnivača. Osnivač je svako lice koje potpiše ugovor o osnivanju i otkupi osnivačke dionice.**
- Dioničari koji kupe dionice narednih emisija postaju članovi društva, ali nisu osnivači.**
- Postoje 3 opća uslova za osnivanje DD: osnivački akt, osnovna glavica i upis društva u registar.**
- Načini osnivanja dd su simultani i sukcesivni.**

Simultano osnivanje društva

-Simultano osnivanje postoji kad osnivači (maksimalno 40) ili određeni krug kupaca prilikom potpisivanja osnivačkog ugovora preuzmu sve dionice društva koje se osniva, bez upućivanja javnog poziva na upis i uplatu dionica.

-Kod simultanog osnivanja nije potrebna prethodna dozvola Komisije za vrijednosne papire, jer se radi o emisiji dionica putem zatvorene prodaje.

-Prije upisa društva u registar, osnivači su dužni u cjelost i uplatiti osnivački kapital. Zakonom određeni novčani minimum je 50.000KM.

Sukcesivno osnivanje društva

- Sukcesivni način osnivanja postoji kad osnivači upuće javni poziv za upis i uplatu dionica, uz prethodno odobrenje Komisije za vrijednosne papire.
- Osnovna glavica društva konstituira se iz uloga osnivača i lica koja su prihvatila javni poziv. Zakoni redovno traže da osnivači obavezno preuzmu jedan dio dionica, tj. ne mogu se sve osnivačke dionice ponuditi javnoj prodaji.
- Kod sukcesivnog načina osnivanja, osnivači moraju podnijeti i zahtjev Komisiji za odobrenje javne ponude dionica.
- Uz zahtjev se prilaže: ugovor o osnivanju društva, prijedlog statuta i prijedlog prospekta sa detaljnim podacima o dionicama budućeg dd. Komisija u roku od 30 dana odnosi rješenje o odobrenju emisije dionica putem javne ponude.

Kvalifikovano osnivanje društva

-U pravnoj teoriji poznato je i tzv.kvalifikovano osnivanje, koje nije poseban način osnivanja, jer i simultani i sukcesivni načini mogu biti kvalifikovani.

-Kvalifikovano osnivanje društva postoji ako osnivači ugovore da svi ili neki od upisnika umjesto novcem svoje dionice plate ulogom u naturi (nekretnine, mašine, oprema, prava industrijske svojine i sl).

Po Zakonu o preduzećima, na taj način može biti konstituisano najviše $\frac{3}{4}$ osnovne glavnice.

Osnivačka skupština dioničkog društva

-Osnivačka skupština dioničkog društva obavezno se saziva od strane osnivača, i to u roku od 60 dana od dana prijema rješenja Komisije o uspjelom upisu dionica. Zakazuje se javnim oglasom, sa utvrđenim dnevnim redom i materijalom u koji upisnici dionica moraju imati uvid. Kada je skupština prvi put sazvana, kvorum čine dioničari koji predstavljaju preko 1/2 ukupnog broja dionica sa pravom glasa. Ako nema kvoruma, skupština se ponovo saziva i kvorum čine dioničari koji predstavljaju preko 1/3 ukupnog broja dionica sa pravom glasa.

-Osnivačka skupština usvaja izvještaj o osnivanju društva, usvaja prvi statut društva, bira predsjedavajućeg skupštine, imenuje prve članove nadzornog odbora i potvrđuje vrijednost uloga u stvarima i pravima i utvrđuje broj dionica emitovanih po tom osnovu. Odluke donosi prostom većinom, osim usvajanja statuta za što je potrebna dvotrećinska većina.

Statut dioničkog društva

-Statut je najviši akt dioničkog društva.

Obavezni elementi statuta su:

- firma, sjedište i djelatnost društva;**
- iznos osnovnog kapitala, klasa broj i nominalna vrijednost dionica;**
- oznaka vrste dionica, kao i to da li su izdate na ime ili na donosioca;**
- broj glasova po klasi dionica;**
- postupak u slučaju neuplate upisanih dionica;**
- način smanjenja i povećanja osnovnog kapitala;**
- podjela dobiti i pokrivanje gubitaka;**
- način formiranja i korištenja fonda rezervi;**
- način sazivanja skupštine i donošenja odluka;**
- sastav, način imenovanja i razrješenja, ovlaštenja nadzornog odbora i uprave društva;**
- postupak statusnih promjena i promjene oblika društva**
- prestanak društva;**
- postupak izmjena i dopuna statuta.**

Osnovni kapital dionickog društva

-Osnovni kapital dioničkog društva formira se iz uloga i uplate dionica.

Minimum je 50.000KM.

Određuje se statutom, pa svaka njegova promjena povlači promjenu statuta. -

Minimalni nominalni iznos dionice je 10KM. Ulozi osnivača se mogu sastojati od novca, stvari i prava, a osnovni kapital se iskazuje u novčanoj vrijednosti.

-Cijena dionice nakon emitovanja ne može biti manja od njene nominalne vrijednosti.

-Javna ponuda dionica može se vršiti na 2 načina: po fiksnoj cijeni i na tender.

U prvom slučaju cijena je fiksna, a u drugom ona predstavlja minimalnu cijenu po kojoj upisnici daju ponude, a dionica se prodaje po najvišoj ponuđenoj cijeni po kojoj se mogu prodat i sve dionice.

Povećanje osnovnog kapitala

-Povećanje se vrši na osnovu odluke koju na prijedlog nadzornog odbora donosi skupština dvotrećinskom većinom, obzirom da ono podrazumijeva i izmjenu statuta.

-Povećanje se može izvršiti na više načina:

- 1.emisijom novih dionica,**
- 2.uslovnim povećanjem,**
- 3.povećanjem iz vlastitih sredstava**
- 4.integrisanim povećanjem.**

Povećanje osnovnog kapitala

1. Emisija novih dionica je redovan način povećanja osnovnog kapitala. Moguća je samo ako su sve dionice društva ranijih emisija uplaćene u cjelini. Postojeći dioničari imaju zakonsko pravo preče kupnje. Ono se može odlukom skupštine za pojedinačne emisije isključiti ili ograničiti. Pravilo je da su novi ulozi u novcu.

2. Uslovno povećanje kapitala društva. Pod uslovnim povećanjem kapitala podrazumijeva se konverzija potraživanja u trajne uloge. Naime, uz saglasnost povjerilaca društva, njihova se potraživanja mogu pretvoriti u trajne uloge odnosno dionice, tako da praktično i nema stvarnog povećanja osnovnog kapitala.

Povećanje osnovnog kapitala

3. Povećanje iz vlastitih sredstava se po pravilu može vršiti samo iz rezervnog fonda društva , i samo za iznos iznad zakonske obaveze rezervi od 25% fonda. Odluku donosi skupština dvotrecinskom većinom. U odluci se navodi da li se povećanje vrši srazmjernim povećanjem nominalne vrijednosti dionica ili emisijom novih, besplatnih dionica. Pravni osnov za donošenje odluke o povećanju može

biti samo finansijski izvještaj sa izvještajem revizora o pozitivnom poslovanju koji ne može biti stariji od 3 mjeseca.

4. Integrirano povećanje osnovnog kapitala vrši se emisijom novih dionica u nepovoljnim uslovima zbog poremećaja na tržištu. Cilj ovakve emisije je dodatno prikupljanje novčanih sredstava u uslovima poremećaja na tržištu. Pravilo je da u takvim uslovima prodajna cijena dionica bude niža od njihove nominalne vrijednosti. Razliku između prodajne i nominalne vrijednosti snosi društvo na teret vlastitih sredstava.

Smanjenje osnovnog kapitala društva

-Postupak smanjenja osnovnog kapitala provodi se slijedećim redoslijedom:

- 1. povlačenjem vlastitih dionica;**
- 2. smanjenjem nominalne vrijednosti dionica koje drže dioničari, do minimalnog iznosa od 10KM;**
- 3. otkupom i povlačenjem ostalih dionica od dioničara;**
- 4. odustajanjem od emisije dionica koje nisu u cjelini plaćene do dana donošenja odluke o smanjenju osnovnog kapitala.**

-Smanjenje osnovnog kapitala može biti nominalno i efektivno.

Nominalno smanjenje obuhvata povlačenje vlastitih dionica i smanjenje nominalne vrijednosti svih izdatih dionica.

Efektivno smanjenje, uz isplatu naknade dioničarima obuhvata otkup i povlačenje ostalih dionica (osim vlastitih) , te odustajanje od emisije dionica koje nisu u cjelini plaćene i povlačenje izdatih privremenica.

Dionice i dioničari

Dionica je dugoročni vr ijednosni papir koji emituje dioničko društvo i kojom se izražava dio osnovnog kapitala društva i pravo članstva u dioničkom društvu.

Svaka dionica glasa i na

određeni nominalni iznos, koji u našem pravu ne može biti i manji od 10KM.

Dionice imaju specifične karakteristike:

-Izdavalac može biti i samo registrovano DD ili KDD

- Dionica je pisana isprava (certifikat). Dionice su deponovane, a u pravnom prometu se pojavljuju

samo u obliku elektronskih zapisa kod Registra

-Dionica je korporativni papir koji nosi varijabilni prihod

Dionica je nedjeljiva hartija od vr ijednost i.

Dionica je zamjenjiva hartija od vr ijednost i

Članska prava i obaveze dioničara

-Članska prava se po pravilu dijele na upravljačka i imovinska.

Upravljačka obuhvataju:

- 1. Učešće u radu skupštine društva (licno ili putem punomoćnika);**
- 2. Pravo glasa po principu 1 dionica – 1 glas;**
- 3. Podnošenje zahtjeva za sazivanje skupštine društva;**
- 4. Pravo izmjene dnevnog reda i prijedloga odluke skupštine;**
- 5. Uvid u isprave i dokumenta društva o poslovanju;**
- 6. Pravo pobijanja odluka skupštine društva;**
- 7. Pravo učešća u izboru upravnog/ nadzornog odbora (aktivno i pasivno);**
- 8. Informisanje o radu i poslovanju dd.**

Imovinska prava uključuju pravo na dividendu, promet dionicama, pravo prece kupovine prilikom emisije novih dionica, te učešće u podjeli ostatka stečajne ili likvidacione mase u slučaju stečaja ili likvidacije.

Klasa dionica

Najpoznatija klasifikacija dionica je na:

- 1. Obične ili redovne dionice;**
- 2. Prioritetne dionice;**
- 3. Dionice bez prava glasa ili dividendne;**
- 4. Dionice zaposlenih;**
- 5. Vlastite dionice dioničkog društva.**

Redovne obične dionice

-Obične (redovne) dionice – *common shares* su dionice koje nose normalna prava: pravo glasa, pravo na učešće u dividendi i pravo na isplatu dijela ostatka likvidacione odnosno stečajne mase.

-U ovoj klasi mogu postojati i razlike (diferencijacije) na klasu “A” i klasu “B”. Obične dionice klase “A” su bez prava glasa, ali imaju pravo prvenstvene naplate dividende. Obično ih kupuju mali dioničari, koji nisu zainteresirani za upravljanje društvom. Obične dionice klase “B” daju pravo glasa (po pravilu 1 dionica-1glas).

Povlašćene (prioritetne) dionice

-Prioritetne (povlašćene) dionice sadrte pravo pr ior itetne naplate dividende i srazmjernog dije la ostatka imovine nakon likvidacije ili stečaja, uz ograniceno pravo glasa. Pravo glasa se ne mote ogranic it i u s lucajevima odvojenog izjašnjavanja za svaku klasu dionica u skupšt ini društ va. Naše pravo ogranicava emisiju povlašćenih dionica, c ija nominalna vrijednost ne mote iznos it i preko 50% osnovnog kapitala dd.

-Zavisno od vrste i obima preferencija postoje preferencijalne kumulativne i nekumulativne dionice,preferencijalne participativne i neparticipativne dionice, preferencijalne konvertibilne, te preferencijalne aukcijske dionice.

Dionice bez prava glasa

-Dionice bez prava glasa daju vlasniku isključivo pravo na naplatu dividende.

-Kako su dionice bez prava glasa, vlasnik ovih dionica ne može učestvovati u upravljanju dioničkim društvom.

Dionice zaposlenih radnika

- Dionice zaposlenih radnika su posebna klasa dionica koju d.d. može emitovati u slučaju uslovnog povećanja osnovnog kapitala. To su besplatne dionice, a sadrže ista prava kao i obične dionice osim ako zakon ne propisuje izuzetke. Zbir nominalne vrijednosti svih dionica za zaposlene ne može preći 5% osnovnog kapitala.**
- Ove dionice se mogu prenositi samo na druge zaposlene i penzionisane radnike d.d.**
- Kad vlasnik izgubi svojstvo zaposlenog zbog smrti i ili prestanka rada, društvo je obavezno otkupiti te dionice jer se one ne mogu prenijeti i na “vanjske” dioničare, niti se mogu nasljeđivati.**

Vlastite dionice dioničkog društva

-Po našem pravu, društvo vlastite dionice može steći na 3 načina: povlačenjem dionica, besplatno i komisionim putem. Pravilo je da dioničko društvo kad stiče vlastite dionice, mora smanjiti osnovni kapital za iznos nominalne vrijednosti vlastitih dionica, ali ne ispod zakonskog minimuma osnovnog kapitala i fonda rezervi.

-Vrijednost vlastitih dionica ne mote bit i veća od 10% osnovnog kapitala društva. Njihovo sticanje po pravilu podliježe posebnom pravnom retimu – d.d. ne stiče akcionarska prava i dionice moraju biti otuđene u određenom roku.

Lista dioničara

- **Lista dioničara je evidencija o dionicama i dioničarima koju vodi Registar vrijednosnih papira. D.D. je obavezno da Registru dostavi podatke o dionicama i dioničarima u roku od 30 dana od dana upisa društva u registar emitenata, te da ga redovno izvještava o promjenama.**
- **U listu dioničara se upisuju vlasnici dionica koje glase na ime. Upis u listu dioničara je deklarativne prirode , ali samo dioničar koji je upisan u listu može ostvariti prava inkorporirana u dionicu.**

Upravljanje dioničkim društvom

- U svijetu danas postoje 3 osnovna sistema upravljanja : angloamerički, njemački i japanski, sa svojim varijantama. Razlike između ovih sistema ogledaju se u strukturi i sastavu organa upravljanja , učešću institucionaliziranih oblika kapitala (prvenstveno banaka), te u odnosu sa sitnim dioničarima, a posebno u odnosu između vanjskih i unutrašnjih članova odnosno vlasnika. Struktura upravljanja dioničkim društvom u FBiH se zasniva na njemačkom modelu, sa 2 nivoa, što znači da postoji upravni i nadzorni odbor.

- Prema važećem zakonu u FBiH, organi d.d. su:

1. Skupština
2. Nadzorni odbor
3. Uprava
4. Odbor za reviziju

Skupština dioničkog društva

-Skupština dioničkog društva je organ dioničara. Ona je najviši organ u društvu. Čine je svi dioničari kao trajni ulagači kapitala, ali pri donošenju odluka glasaju samo imaoći dionica sa pravom glasa.

-Zahtjev za sazivanje skupštine nadzornom odboru mogu podnijeti: dioničar ili grupa dioničara sa više od 10% od ukupnog broja dionica sa pravom glasa, svaki član nadzornog odbora i odbor za reviziju.

-Prema Zakonu o preduzećima, u nadležnosti skupštine su slijedeća pitanja:

- 1. promjene osnovnog kapitala;**
- 2. emisija novih dionica, obveznica ili drugih vrijednosnih papira;**
- 3. statut, njegove izmjene i dopune;**
- 4. usvajanje godišnjeg finansijskog izvještaja , raspodjela i upotreba dobiti, isplata dividende i pokriće gubitaka;**
- 5. statusne promjene, promjena oblika i prestanak društva;**
- 6. osnivanje, reorganizacija i likvidacija supsidijarnih društava i odobravanje njihovih statuta;**
- 7. transakcije koje prelaze 1/3 knjigovodstvene vrijednosti ukupne imovine društva;**
- 8. izbor i razrješenje članova nadzornog odbora, kao i lica i organa za reviziju, te naknade ovim licima;**
- 9. druga bitna pitanja koja po svojoj prirodi spadaju u nadležnost skupštine.**

Zaštita manjina u odlučivanju i pobijanju odluka skupštine

-Prema našem pravu, zaštita manjine dioničara se ogleda u slijedećem:

- 1. Dioničar ili grupa sa više od 10% ukupnog broja dionica sa pravom glasa može podnijeti nadzornom odboru zahtjev za sazivanje vanredne skupštine i predložiti dnevni red;**
- 2. Dioničar, odnosno grupa sa najmanje 5% ukupnog broja dionica sa pravom glasa može pismeno predložiti promjenu dnevnog reda i prijedloga odluke skupštine, kao i predložiti člana nadzornog odbora;**
- 3. Svaki dioničar ili manjina dioničara ima pravo da od društva zahtijeva otkup i isplatu njegovih dionica po pravičnoj tržišnoj cijeni, ako se izjasni protiv prijedloga odluke skupštine društva**
- 4. Kvalificirana manjina dioničara od 20% ima pravo zahtijevati vanredno ispitivanje cjelokupnog poslovanja društva za posljednjih 5 godina;**
- 5. Dionička manjina ima pravo na informisanje i uvid u poslovanje društva , te da pokrene sudski postupak za utvrđivanje ništavosti odluke skupštine koja je donesena u suprotnosti sa zakonom ili statutom.**

Nadzorni odbor

- Nadzorni odbor je obavezan stručni organ koji bira i razrješava skupština d.d. iz reda zaposlenih i vanjskih članova.

- Nadzorni odbor izvršava slijedeće poslove:

- nadzor nad poslovanjem društva i radom uprave;

- usvaja izvještaj direktora po polugodišnjem i godišnjem obračunu;

- godišnje podnosi skupštini izvještaje o poslovanju i radu nadzornog odbora i odbora za reviziju, kao i plan poslovanja za narednu godinu;

- imenuje upravu društva;

- predlaže raspodjelu, način upotrebe dobiti i način pokrivanja gubitaka;

- odobrava transakcije u obimu 15-33% knjigovodstvene vrijednost i ukupne imovine društva;

- obrazuje povremene komisije, utvrđuje njihov sastav i zadatke;

- saziva skupštinu društva;

- odobrava emisiju novih dionica postojeće klase u iznosu do 1/3 nominalne vrijednost i postojećih dionica;

- odlučuje o drugim pitanjima u skladu sa statutom.

Uprava dioničkog društva

- Uprava dioničkog društva je poseban organ koji vrši funkciju vođenja operativnog poslovanja društva ili menadžment u užem smislu.**
- Uprava organizuje rad i rukovodi poslovanjem društva, zastupa i predstavlja d.d. i odgovara za zakonitost poslovanja.**
- Upravu imenuje nadzorni odbor. Ona se sastoji od direktora i izvršnih direktora, zavisno od toga kako je regulisano statutom. Princip je u pravnoj teoriji i zakonodavstvu da je za rad uprave odgovoran direktor d.d, na čiji prijedlog se od strane nadzornog odbora imenuju izvršni direktori i pomoćnici.**
- Iza svih odluka uprave stoji direktor , bez obzira da li su sa konkretnom odlukom saglasni ostali članovi uprave ili ne. Direktor predsjedava upravom, rukovodi poslovanjem, zastupa i predstavlja d.d. i odgovara za zakonitost rada. Nadzorni odbor ga imenuje na 4 godine, bez ograničenja broja mandata. Prava i obaveze direktora se regulišu ugovorom između njega i nadzornog odbora.**

Odbor za reviziju

-Odbor za reviziju je poseban organ stalne unutrašnje kontrole koji se formira u dioničkom društvu. On vrši kontinuiranu finansijsku kontrolu rada i poslovanja d.d.

-Radi se o kolektivnom organu kojeg bira i razrješava skupština d.d. i pod čijim nadzorom se nalazi. U svom radu je nezavisan od uprave i nadzornog odbora. Zakon ne precizira broj i strukturu članova odbora za reviziju, obično je taj broj najmanje 3 lica.

-Članovi odbora za reviziju mogu biti samo fizička lica odgovarajuće stručne osposobljenosti, koja nemaju nikakvu vezu niti finansijski interes u dioničkom društvu (moraju biti vanjski članovi).

-Odbor za reviziju obavezan je vršiti reviziju polugodišnjeg i godišnjeg obračuna i reviziju finansijskog poslovanja d.d., na zahtjev dioničara sa najmanje 10% dionica sa pravom glasa. O tome podnosi pismeni izvještaj skupštini i nadzornom odboru u roku od 8 dana.

Prestanak i likvidacija dioničkog društva

-Dioničko društvo može prestati:

1.odlukom skupštine,

2.statusnim promjenama,

3.odlukom Komisije za vrijednosne papire i nadležnog suda,

4. stečajem.

-Odluka skupštine o prestanku d.d. mora biti donesena dvotrećinskom većinom, što je jedini uslov za prestanak na ovaj način.

Statusne promjene i promjene oblika dioničkog društva

- Po našem pravu, dioničko društvo se može spojiti odnosno pripojiti samo sa društvima kapitala, tj. drugim d.d. ili d.o.o.
- D.D. se spaja prenosom imovine na novo društvo, koje u zamjenu za dionice spojenih društava emituje svoje dionice ili udjele (zavisno da li nastaje novo d.d. ili d.o.o.).
- Društvo se pripaja prenosom imovine i obaveza drugom d.d. ili d.o.o., koje emituje svoje dionice ili udjele u zamjenu za dionice pripojenog društva.
- Promjena oblika d.d. moguća je u d.o.o. na osnovu odluke skupštine dioničara donesene dvotrećinskom većinom zastupljenih dionica sa pravom glasa. Dionicari umjesto dionica stiču uloge d.o.o., koji moraju biti u srazmjeri sa njihovim učešćem u osnovnom kapitalu bivšeg d.d.
- Promjenom oblika se ne provodi postupak likvidacije i društvo ne mijenja pravni i ekonomski subjektivitet prema trećim licima.

Društvo sa ograničenom odgovornošću

-Društvo sa ograničenom odgovornošću je poseban oblik privrednog društva sa pravnim subjektivitetom, koji mogu osnovati 1 ili više fizičkih ili pravnih lica koja ulažući sredstva u osnivački kapital društva stiču udjele i ne odgovaraju za obaveze društva.

Karakteristike:

- a) Minimalni iznos osnivačkog kapitala u novcu je 2.000 KM. Vrijednost pojedinačnog uloga ne može biti manja od 100KM. Ulozi mogu biti u novcu, stvarima i pravima.**
- b) Društvo ima status pravnog lica koji stiče registracijom. Može se osnovati za obavljanje bilo koje privredne djelatnosti;**
- c) Za svoje obaveze društvo odgovara cjelokupnom svojom imovinom. Članovi društva ne odgovaraju za obaveze društva;**
- d) Pored ugovora o osnivanju, D.O.O. obavezno ima statut, kao najviši organizaciono-pravni akt koji se deponuje kod registracionog suda;**
- e) Firma obavezno sadrži skraćenicu d.o.o. i jedinstveni identifikacioni broj.**

Osnivanje D.O.O.

- Za osnivanje općeg tipa D.O.O. važi normativni sistem. Uslovi za osnivanje društva su osnivački akt, uplata osnovne glavnice i upis društva u registar.**
- Društvo mogu osnovati jedan ili više osnivača, koji mogu biti domaća i strana fizička i pravna lica. Osnivanje je simultano, jer se minimalni osnivački ulog mora u cjelosti uplatiti prije registracije društva.**
- Osnivački akt je ugovor ili odluka. Mora biti u pismenoj formi i potpisan od strane osnivača.**

Osnovni kapital društva sa ograničenom odgovornošću

-Minimum novčanog kapitala je

KM, a minimalni pojedinačni ulog 100KM. Pored novca, ulozi mogu bi ti u stvarima i pravima.

-Minimalni novčani ulog, kao i ulozi u stvarima i pravima u cjelini, moraju biti uneseni u imovinu društva do dana podnošenja zahtjeva za registraciju.

-Osnovni kapital je promjenjiva kategorija.

-Povećanje se može vršiti na 3 načina: uplatom novih uloga članova, sticanjem novih udjela na osnovu novih uloga članova i povećanjem nominalne vrijednost i postojećih uloga.

-Smanjenje osnovnog kapitala može biti dobrovoljno i prinudno. Dobrovoljno se vrši u cilju svodenja osnovnog kapitala na nivo koji će članovima društva donijeti očekivanu dobit, a prinudno je posljedica lošeg poslovanja društva.

Statut društva sa ograničenom odgovornošću

-Statut je obavezan akt društva. Društvo se može registrovati i bez statuta, ali se on mora kod registracionog suda deponovati u roku od 60 dana od dana registracije.

-Statut društva sa ograničenom odgovornošću mora biti u skladu sa osnivačkim aktom društva, jer se statutom kasnije detaljnije uređuju sva pitanja vezana za rad i funkcionisanje društva kao poslovnog subjekta.

-Statut sadrži obavezne i fakultativne elemente.

Prava i obaveze društva sa ogranicenom odgovornošću

Članovi privrednih društava imaju dvije vrste prava:

1. Imovinska prava

2. Upravljačka prava ili članska prava u privrednim društvima

Imovinska prava članova društva

- Imovinska prava članova društva obuhvataju pravo na udio u društvu i pravo na učešće u dobiti.**
- Udio predstavlja skup svih prava koja pripadaju članu d.o.o. Stiče se na osnovu uloga u osnovni kapital.**
- Mada se ne može izraziti u dionicama, udio članu da je pravo na učešće u raspodjeli dobiti, pravo upravljanja društvom i pravo učešća u podjeli imovine preostale nakon provedenog stečaja ili likvidacije društva.**
- Udjeli članova društva mogu se prenositi isključivo ugovorom ili aktom suda o nasljeđivanju.**

Sticanje udjela od strane društva i njegovo zalaganje

-Društvo može steći i isplatiti vlastite udjele teretnim pravnim poslom samo iz imovine koja prelazi osnovni kapital društva (iz slobodnih rezervi).

Vlastiti udio pravno ne prestaje i zadržava svoju samostalnost. Jedina posljedica je prestanak vlasništva prethodnika, odnosno prestanak njegovog članstva u društvu.

-Kako društvo ne može biti samo sebi član, prava i obaveze iz tog udjela miruju za vrijeme dok je on u vlasništvu društva. Prenosom na članove društva ili treća lica, ponovo se aktiviraju sva prava i obaveze koji proizilaze iz tog udjela.

-Bitno je naglasiti razliku između sticanja vlastitih udjela i amortizacije udjela. Amortizacija za posljedicu ima poništenje udjela i prestanak svih prava i obaveza u vezi s tim, što nije slučaj kod vlastitih udjela.

Zalaganje udjela društva i članova

- D.O.O. može i zalagati vlastite udjele, ali uz slijedeća ograničenja:**
- da se ne smije umanjiti imovina, odnosno osnovni kapital društva;**
 - da vrijednost uloga u cjelosti mora obezbijediti potraživanje društva u svakom pojedinačnom slučaju;**
 - da ukupna vr ijednost založenih udjela ne smije premašiti polovinu iznosa osnovnog kapitala.**

Pored toga, svaki član društva može svoj udio dati u zalog.

Nasljeđivanje udjela članova društva

- Udjeli članova d.o.o. se mogu nasljeđivati i to pravo se ne može ograničiti ugovorom niti statutom.**
- Mada je udio jedna cjelina , on je ipak djeljiv, za razliku od dionice koja je apsolutno nedjeljiva. Naime, u praksi je moguće (najčešće nasljeđivanjem) da više lica postanu suvlasnici jednog udjela.**
- Zbog toga je zakonom omogućena podjela udjela na idealne dijelove , tako da svaki suvlasnik može tražiti diobu udjela u više samostalnih udjela, koji ne mogu biti manji od 100KM.**
- Djeljivost udjela se može osnivačkim ugovorom ili statutom isključiti ili ograničiti.**

Prenos udjela članova d.o.o.

- U principu je prenos udjela slobodan, uz mogućnost uvođenja specifičnih ograničenja, po pravilu osnivačkim ugovorom.**
- Interni prenos udjela načelno je slobodan. Izuzetak predstavlja prenos udjela za koje je vezana ugovorna obaveza dodatne činidbe (imovinske ili lične) u korist društva.**
- Eksterni prenos je ograničen i formaliziran. Pravo preče kupovine imaju svi članovi d.o.o. pod jednakim uslovima, ako prihvate pismenu ponudu za kupovinu udjela i ugovor zaključe u roku od 30 dana. U suprotnom, vlasnik može svoj udio u razumnom roku prodati trećim licima, pod uslovima koji ne mogu biti povoljniji od uslova iz ponude.**
- Ako je po ugovoru potrebna saglasnost društva za prenos udjela na treće lice, a društvo odbije dati tu saglasnost ili se ne izjašnjava po zahtjevu člana društva, član može tužbom kod suda zahtijevati dozvolu za namjeravani prenos udjela trećim licima.**

Knjiga udjela članova društva

- Knjiga udjela članova društva je registar suvlasničkih udjela u društvu. To je evidencija članova i njihovih udjela koja mora biti uspostavljena u roku od 8 dana od dana registracije društva.**
- Knjiga udjela mora sadržavati: imena i adrese članova društva (nazive i sjedišta), vrstu i iznos ugovorenog uloga i uplaćeni iznos, te posebna prava i obaveze vezane za udio.**
- Svaki akt sa podacima iz knjige koji je izdat savjesnim trećim licima smatra se tačnim.**

Pravo na dobit (dividendu)

Dobit društva utvrđuje se godišnjim bilansom, tako da se prvo podmiruju obaveze društva (fiskalne i druge), a ostatak se dijeli između članova društva srazmjerno udjelima, ako drugačije nije regulisano osnivačkim ugovorom.

Pravo na dio dobiti je samostalno imovinsko pravo sa kojim svaki član društva može raspolagati. Ovo pravo, bez istovremenog prenosa ili drugog raspolaganja udjelom, je prenosivo i može se naslijediti, može se davati u zalog i na uživanje (usus), a podobno je i za kompenzaciju.

Upravljačka prava članova d.o.o.

1. Pravo upravljanja i pravo glasa u organima upravljanja društva

Pravo upravljanja članovi d.o.o. ostvaruju na skupštini d.o.o. Radi se o pravu, a ne o obavezi učešća u radu skupštine.

U skupštini društva se odlučuje “po kapitalu” , a ne “po glavama”.

Ukupan iznos osnovnog kapitala predstavljen je u skupštini d.o.o. sa 100 glasova, a svaki član društva ima onaj broj glasova koji je srazmjeran njegovom udjelu u osnovnom kapitalu.

2. Pravo informisanja

Svaki član društva ima pravo biti informisan o radu društva i njegovih organa, što se posebno odnosi na godišnji obračun, izvještaje revizora i uvid u poslovne knjige. Ovo pravo član može ostvarivati lično ili angažovanjem eksperata.

3. Pravo pobijanja odluka društva

Svaki član skupštine društva može pobijati odluku skupštine podnošenjem tužbe nadležnom registarskom sudu u prekluzivnom roku od 30 dana od dana donošenja pobijane odluke. Osnov za pobijanje je povreda materijalnih ili procesnih propisa iz zakona ili statuta.

Presuda djeluje ex tunc.

4. Pravo na istupanje člana društva

Svaki član ima pravo istupiti iz društva, a može biti i isključen kad se ispune uslovi predviđeni zaknom, ugovorom odnosno statutom društva, te na osnovu odluke suda.

Bez obzira na uslove iz ugovora ili statuta, član može svoje pravo istupanja iz društva ostvariti tužbom kod suda.

Što se tiče isključenja člana društva, razlozi mogu biti zloupotrebe, prekoračenje ovlaštenja ili neizvršavanje obaveza prema društvu (zakonskih, ugovornih ili statutarnih).

5. Pravne posljedice zbog istupanja i isključenja člana društva

-Istupanjem i isključenjem člana d.o.o. prestaje njegovo članstvo i sva lična prava i obaveze koja iz toga proizilaze. Svaki član koji je istupio, odnosno isključen, ima pravo da mu se nadoknadi tržišna vrijednost njegovog udjela.

-Ako je ulog bio u stvarima ili pravima datim samo na korištenje društvu, isključeni član ima pravo da mu se uloženo vrati po isteku roka određenog ugovorom ili statutom. Taj rok ne može biti duži od 3 mjeseca od dana istupanja odnosno isključenja. Ako član ima neizmirenih obaveza prema društvu, društvo ima pravo nastaviti korištenje stvari i nakon isteka roka za povrat, sve dok bivši član te obaveze ne izmiri.

-Da bi ispunilo svoju obavezu da isključenom članu isplati tržišnu vrijednost njegovog udjela, d.o.o. može postupiti na 3 načina :

(1) da udio stekne kao vlastiti;

(2) da udio proda trećem licu i iz prodajne cijene isplati isključenog člana, odnosno člana koji je istupio i

(3) da amortizuje udio, čime se smanjuje osnovni kapital, a naknada se isplaćuje iz rezervi društva.

Obaveze članova društva sa ograničenom odgovornošću

-Obaveze članova društva sa ograničenom odgovornošću su:

-Uplata osnivačkog uloga

-Dopunska uplata

-Ispunjenje dopunskih činidbi i

-Poštivanje klauzule o zabrani konkurencije

Upravljanje društvom sa ograničenom odgovornošću

-Obavezni organi upravljanja d.o.o. su:

1.skupština društva

2.uprava društva

-Osnivačkim ugovorom ili statutom se može predvidjeti i nadzorni odbor.

Nadležnost skupštine

- donošenje, izmjene i dopune statuta;
- imenovanje i opoziv članova uprave i nadzornog odbora;
- raspodjela dobiti i pokriće gubitaka;
- promjene osnovnog kapitala društva;
- povećanje (amortizacija) udjela članova društva;
- statusne promjene, transformacija i prestanak društva;
- davanje prokure za društvo i organizacione dijelove;
- sticanje vlastitih udjela;
- istupanje i isključenje članova itd.

Nadzorni odbor društva

-Nadzorni odbor društva je obavezan organ kod d.o.o. koje ima više od 10 članova, kao i kod d.o.o. koje ima osnovni kapital u iznosu većem od 1 miliona KM i najmanje 2 člana društva. U ostalim slučajevima d.o.o. je fakultativan organ.

-Nadzorni odbor je nadležan da :

- saziva skupštinu, priprema prijedloge i izvršava odluke skupštine;**
- imenuje i razrješava upravu društva, nadzire njen rad i usvaja polugodišnje i godišnje obračune;**
- podnosi skupštini društva godišnji izvještaj o poslovanju, predlaže način raspodjele dobiti i pokrivanja gubitaka;**
- podnosi skupštini izvještaj o radu nadzornog odbora i predlaže plan za poslovanje nadzornog odbora za narednu godinu;**
- odobrava transakcije imovinom društva u obimu većem od ugovorom i zakonom utvrđenog limita.**

Uprava društva

- Uprava društva je organ koji vodi poslovanje i zastupa društvo. Čine je direktor i (eventualno) izvršni direktori.**
- Upravu društva sa ograničenom odgovornošću imenuje i razrješava skupština ili nadzorni odbor, a izvršne direktore na prijedlog direktora.**
- Direktor uprave predstavlja društvo, rukovodi poslovanjem i odgovora za zakonitost rada. Kod uprave se ne odlučuje glasanjem, već iza svake odluke stoji direktor, bez obzira da li su ili ne saglasni ostali članovi uprave.**
- Uprava društva je zakonski zastupnik društva i njena ovlašćenja se ne mogu ograničiti ugovorom, statutom ili odlukom članova društva.**

Povećanje i smanjenje osnovnog kapitala društva

-Odluku o promjeni osnovnog kapitala donose članovi društva na skupštini ili pismenim glasanjem, većinom koja se propisuje statutom doo.

Povećanje je moguće na 2 načina:

1.efektivno

2.nominalno.

Efektivno povećanje osnovnog kapitala

Efektivno povećanje osnovnog kapitala može se ostvariti i unošenjem novih ili povećanjem postojećih uloga. Ako se radi o povećanju postojećih uloga, odluka skupštine se po pravilu mora donijeti jednoglasno, jer za članove društva nastaju nove obaveze.

Ako drugacije nije određeno autonomnim aktom društva, kod efektivnog povećanja postojećih i članovi društva imaju u roku od 30 dana pravo prvenstva uplate novih uloga, srazmjerno svojim postojećim ulozima. Kod doo je pravilo da se kapital može efektivno povećati samo novim ulozima, za razliku od dd kod kojeg je moguće i uslovno povećanje osnovnog kapitala. Pravno dejstvo povećanja nastupa registracijom novog iznosa kapitala u sudskom registru.

Nominalno povećanje osnovnog kapitala

-Nominalno povećanje osnovnog kapitala vrši se iz rezervi društva, povećanjem nominalnih iznosa članova društva.

-Povećanje je moguće pod uslovom da je po finansijskom izvještaju i posljednjem godišnjem obračunu društvo pozitivno poslovalo i da ima slobodnih rezervi, odnosno dobiti koji je zadržan u tu svrhu. Ovo povećanje se realizuje knjigovodstvenom promjenom u bilansu stanja.

Smanjenje osnovnog kapitala

Osnovni kapital se može smanjit i odlukom društva, u kojoj se mora navesti obim i cilj smanjenja. Smanjenje se mora registrovati u sudskom ili registru društava, a odluka se objavljuje i u službenom glasilu.

Društvo istovremeno oglasom obavještava povjerioce o spremnosti na isplatu i obezbjeđenje obaveza društva, što je zakonska pretpostavka za validno smanjenje osnovnog kapitala.

Smanjenje mote bit i efektivno i nominalno.

Efektivno se može izvršiti na 2 načina: vraćanjem dijela uplaćenih uloga i oslobađanjem plaćanja dijela neuplaćenih uloga.

Nominalno smanjenje kod doo nije posebno regulisano, te je moguće supsidijarno primijenit i odgovarajuće odredbe koje se odnose na dd.

Prestanak d.o.o.

D.o.o. može prestati:

- istekom roka na koje je osnovano – skupština donosi odluku o otvaranju likvidacije i imenuje likvidatora;**
- odlukom skupštine odnosno članova društva;**
- statusnim promjenama i promjenom oblika društva, bez provođenja likvidacije;**
- stečajem;**
- odlukom suda.**

Promjena oblika društva može nastupiti odlukom skupštine koja je donesena dvotrećinskom većinom svih članova. D.o.o. oblik može promijeniti samo u d.d.